

TÜRK MÜZİK TARİHİNDE A. ADNAN SAYGUN'UN "KÖROĞLU" OPERASI VE ESERDE SSCB'NİN ÜNLÜ ŞEFİ NİYAZİ TAĞIZADE'NİN ROLÜ

Derya AĞCA*

Özet

Köroğlu Destanı Türk Dünyasının ortak folklorik değerlerinden biridir. Köroğlu, ezilenleri koruyan ve haksızlıklara karşı çıkan bir halk kahramanıdır. Bu kahraman yalnızca destan ve hikâyelere değil, A. Adnan Saygun'un aynı adı taşıyan operasına da konu olmuştur. 23 Haziran 1973 tarihinde ilk kez I. Uluslararası İstanbul Festivalinde sahnelenen eseri Azerbaycan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nden Türkiye'ye gelen ünlü orkestra şefi Niyazi Tağızade yönetmiştir. Tağızade o dönemde SSCB'de yaşayan en önemli birkaç orkestra şef ve bestecilerindendir.

Ünlü şef, "Köroğlu" operasını yönetmekle kalmamış, esere, sahneleştirme esnasındayken, önemli katkılarda bulunmuştur. Bu durum, dönemin süreli yayınlarında ve çeşitli hatıralarda yer alırken, müzik tarihimizde pek dillendirilmeyen bir husustur. Saygun bu katkıya Tağızade'ye yazdığı bir mektupta ve çeşitli röportajlarında minnet duygularıyla değinmiştir.

1977 yılında eserin tekrar sahnelenmesi gayesiyle orkestra şefi olarak Tağızade İstanbul'a yeniden davet edilmiş, ancak bu temsil son anda gerçekleştirilememiştir. Bu husus Saygun'un hatıralarında üzüntüyle dile getirilmiştir.

Bu çalışmanın amacı, Türk müzik tarihinde Ahmed Adnan Saygun'un "Köroğlu" operasının önemi ve eserde SSCB'nin ünlü orkestra şefi Niyazi Tağızade'nin rolünü incelemektir. Ayrıca, bu güzel epik operanın Türk ve Azerbaycan milli müzik tarihindeki yerini almasının önemini hatırlatmaktadır.

Çalışmanın kapsamında, Tağızade'nin Saygun'un "Köroğlu" operasına katkıda bulunması sürecine kısaca değinilmiş ve aynı zamanda bu nedenle eserin hem Türk, hem Azerbaycan milli opera tarihlerinde edindiği özel yer ele alınmıştır. Bu amaçla Türk ve Azerbaycan kaynakları Saygun-Tağızade çalışması ve ikilinin ilişkilerine dair yazışma ve anıların yanı sıra süreli yayınlar taranmıştır.

Sonuçta, Saygun'un bu eserinin Türk opera eserleri arasında özel bir yeri vardır. Türk-Azerbaycan kültürel işbirliğinin güzel bir sonucu olan bu eser öncelikle Türkiye ve sonra Azerbaycan ve nihayetinde Türk dünyası kültür ve müzik çevrelerinde hak ettiği yeri almalıdır.

Anahtar kelimeler: A. Adnan Saygun'un "Köroğlu" operası, A. Adnan Saygun, Niyazi Tağızade, redaksiyon, prova.

* *Postdoktorant, Bakı Müzik Akademisi Azerbaycan, deryaagca12@yahoo.com*

FAMOUS CONDUCTOR OF THE SOVIET UNION NİYAZİ TAĞIZADE'S ROLE IN "KÖROĞLU" OPERA OF A. ADNAN SAYGUN IN TURKISH MUSIC HISTORY

Abstract

Köroğlu epic has a great importance in the folklore of the Turkish World. Köroğlu is a folk hero protecting the oppressed and fighting the injustices. He is not only the subject of the Turkish epics and stories, but also the subject of an opera work titled "Köroğlu" by the famous Turkish composer, A. Adnan Saygun. It was performed for the first time at the 1st International Istanbul Festival on 23 June 1973 and directed by Niyazi Tağızade, the famous Soviet composer and orchestra conductor who came to Turkey from Azerbaijan SSR. At that time, he was one of the Soviet composers greatly respected in USSR.

Tağızade did not merely conduct the opera "Köroğlu" but considerably contributed to the work. Unfortunately, this fact has been mostly overlooked, although it has been touched upon in newspapers, magazines and memories of that era. Tağızade's contribution to Saygun's work has been taken up in interviews of Saygun as well as in a personal letter by Saygun addressed to Tağızade with gratitude. The same opera was going to be staged again in Istanbul in 1977 under the direction of Tağızade, but it failed. This failure has been expressed with regret in various memories written about Saygun and Tağızade.

Although "Köroğlu" opera is one of the most important examples of the first cultural contact between Azerbaijan SSR and Turkey during the Soviet era, and despite its importance in our music history, it seems that this opera work has been shelved up to now. Since the year 1973, it has not been staged.

The purpose of this study is to review briefly famous conductor of the Soviet Union Niyazi Tağızade's role in "Köroğlu" opera of Ahmed Adnan Saygun and significance of the said opera in Turkish music history. Particular emphasis was placed on the aspect of the contribution of Tağızade to the opera work "Köroğlu" of Saygun to bring into the forefront the importance of this work in Turkish-Azerbaijani cultural exchange along with its special place in Turkish and Azerbaijani music history. In this connection, such Turkish and Azerbaijani sources as memories, newspapers and radio interviews have been searched.

Consequently, this work of Saygun is of particular importance among Turkish opera works. It must earn its rightful place in Turkish, Azerbaijani and Turkic world's music as well as culture.

Keywords: A. Adnan Saygun's "Köroğlu" operası, A. Adnan Saygun, Niyazi Tağızade, redaction, rehearse.

Giriş

Köroğlu Destanı Türk Dünyasını birleştiren ortak bir folklorik değerdir. Bu destan, Güney Sibirya'dan Makedonya'ya, İran'dan Tataristan'a kadar bütün Türkler tarafından bilindiği gibi yüzyıllar boyu Türklerle komşu yaşamış Gürcü, Tacik, Ermeni gibi milletler tarafından da (Karadavut, 2002, s.41) bilinir. Geniş bir coğrafyaya yayılan bu destanda motif ve epizot farklılıklar görülmekle birlikte, daha çok vurgulanan Köroğlu'nun ezilen halkı koruyan ve haksızlıklara karşı duran kahraman kişiliğidir.

Köroğlu, ilk kez 1937 yılında ünlü Azerbaycanlı besteci Üzeyir Hacıbeyli'nin Bakü de sahnelenen operasında işlenmiştir. Daha sonra Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk kuşak bestecileri arasında yer alan,

“Türk Beşlileri”nden Saygun’un aynı adı taşıyan eserine konu olmuştur. Üç perde dokuz tablodan oluşan eserin librettosunu Selahattin Batu yazmış, tenor ve rejisör Aydın Gün sahneye koymuştur. Operanın ilk dünya prömiyerini yapmak için ise SSCB’nin ünlü orkestra şefi ve bestecisi Niyazi Tağızade (Türkiye’de Niyazi Takizade olarak bilinir) davet edilmiştir.

Niyazi Tağızade (Tağızade) (1912-1984).

(Fot:1- Niyazi Müzesi Bakü- Azerbaycan)

Tağızade’nin Türkiye’ye Geliş Amacı Ve Köroğlu Operası İle Karşılılaşması

Türkiye’de daha önce birçok kez bulunmuş ve sanatında kendisini ispatlamış olan ve “Maestro Niyazi” olarak da tanınan ünlü şef bu defa Saygun’un “Köroğlu” Operası’nın dünya prömiyerini yapmak için Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşunun 50nci yıldönümü dolayısıyla “I. Uluslararası İstanbul Müzik Festivali”ne davet edilmiştir. Türkiye ile SSCB arasındaki kültürel ilişkilerinin canlandığı bir dönemde gönderilen Tağızade gelişinden üç- dört ay sonra 23 Haziran 1973 tarihinde İstanbul’da Cemil Topuzlu Açık hava Tiyatrosu’nda eserin prömiyerini gerçekleştirir. Azerbaycan Türkçesi konuşan ünlü şef eseri yalnız yönetmekle kalmaz, son halini almasında da önemli rol oynar.

Azerbaycan’dan Kars demiryolu ile İstanbul’a gelen Tağızade’yi ilk Festival’in dış ilişkilerden sorumlu İstanbul Devlet Opera ve Balesi’nden baş viyolacı Panayot Abacı birkaç yetkili ile karşılar. Onu karşılayanlar arasında gazeteci-yazar Hayati Asilyazıcı’da vardır. (Asilyazıcı, 04.02.2012, s.1) Araştırmacı-gazeteci konu ile ilgili o gün ve daha sonra tanık olduklarını hatıralarında şöyle aktarır:

“İstanbul’a gelir gelmez... Panayot Abacı, “Köroğlu” operasını Maestro Niyazi’ye verdi. O, gece “Köroğlu” partiyonunu incelediği zaman biraz şaşkınlıkla operanın sahnelenmesinin ve orkestrasyonunun ne kadar güç olduğunu anladı. Ertesi gün Panayot Abacı’ya: ‘Allah’tan bul! Bu partiyonu bana, Bakü’ye gönderseydin “Köroğlu” operasının sahnelenmesi ve orkestrasyonunun düzenlenmesinin ne kadar sorunlu ve içinden çıkılmaz derecede karmaşık olduğunu göreceğim için bu operayı sahneye koymak için İstanbul’a gelmezdim.’ dedi”. (04.02.2012, s.1). Asilyazıcı, daha sonra ünlü şefin, Saygun’la buluşarak “Köroğlu” operası hakkındaki görüşlerini ayrıntılı biçimde ona aktardığını belirtir.

Niyazi Ve Saygun’un İlişkileri Ve “Köroğlu” Operasını Redakte Süreci

1986 yılının Şubat ayında “Moskova Radyokomite” Baş Müzik Redaktör Yardımcısı Nelli Elekberova’nın, Saygun ile yaptığı röportaj bestecinin “Köroğlu” operası ile ilgili Tağızade ile yaşadıklarına ve onun eser üstündeki emeğine birinci ağızdan ayrıntılı olarak açıklık getirir:

Saygun: “Niyazi, Ankara’ya gelir gelmez benden “Koroğlu” operasının notalarını istedi. Notaları aldıktan sonra bana: “Lütfen bir hafta beni hiç arama. Gerekirse ben kendim seni ararım” dedi. “Koroğlu” operasını Niyazi’ye daha önce vermediğini belirten besteci onun bu süre içinde bazen kendisini telefonla arayarak operanın partitürü hakkında bilgi aldığını söyler ve: “Bir hafta sonra bana notaları getirdi. Baktığımda gözlerime inanamadım: O sanki her bir notayı, her işareti okumuştur, her yerde hatta bemollere kadar onun notları vardı. 800 sayfalık “Koroğlu” operasını o sanki ezberlemişti. Benim unuttuğum bütün detayları o kaydetmişti. Notalar üstünde çalışmayı bitirdikten sonra biz İstanbul’a gittik ve provalara başladık.” (Hacıbeyli ve Hüseyinov, 1987, s.160)

Niyazi Tağızade ve A. Adnan Saygun (1907-1991) çalışma esnasında.

(Fot:2- Niyazi Müzesi Bakü- Azerbaycan)

Maestro Niyazi, taslak olarak kabul ettiği “Koroğlu” operasının üzerinde iki ay daha çalışır. Tağızade’nin “Koroğlu” operası üzerindeki redaksiyonu provalarda da devam eder. Nitekim operanın ilk performansından bir-iki gün önce genel provaların fotoğraflarını çekmek için gelen Ozan Sağdaç, orada gördüklerini şöyle anlatır:

“Niyazi Tağızade orkestra şefiydi... Adnan Bey operayı sahneye koyan Gün’ün yanında yakın bir yerde izliyordu... Tağızade koyun postundan bir ceketle orkestra çukurundaydı. Bazı bölümleri biraz çalıştırdıktan sonra arkaya dönüp önce ahenkli bir şekilde “Adnan Beeey” diye sesleniyordu. Saygun oturduğu yerden kalkıp yanına yaklaşınca da kendisine özgü hoş Azeri ağzıyla örneğin: “Bu soprano bu mahneyi diyebilemez, istirahat edirem” ya da “Bu koro bu parçayı bacaramaz, bunu da istirahat edirem” diyordu. Yani iptal ettiğini söylüyordu. Saygun: “Biraz daha deneseydik” dese de Niyazi artık zamanın kalmadığını söyleyince akan sular duruyordu. Böylece, Wagner operası gibi altı saati bulacak eseri kısaltıp 3,5 saate indirdi. Adnan Bey büyük tepki göstermedi. Çünkü Niyazi Tağızade’ye büyük saygı, sevgi ve en önemlisi de güveni vardı (Yedik, 2012, s.117-118).

Niyazi Tağızade ve A.Adnan Saygun provalar sırasında

(Fot:3https://www.google.az/search?q=Niyazi&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwjp1tLs7eXUAhXGxRQKHd5XBogQ_AUIBigB&biw=1366&bih=672&dpr=1#tbm=isch&q=Niyazi+ve+Adnan+Saygun&imgre=qcYToAm1LPf8M:)

Saygun'un Tağızade ile olan tanışıklığı çok eskiye dayanmaktadır. "İlk kez 1963 yılının başında... Adnan Saygun ve Ulvi Cemal Erkin'in eserleri ile karşılaşan Niyazi, Ocak ayında Bakü'de, Şubat'ta da Moskova'da onun 3. senfonisi ile piyano konçertosunu, Erkin'in 2. senfonisi ile keman konçertosunu yönetir. Bu konserler seyirciler ve Sovyet müzik çevreleri tarafından çok iyi karşılanır." (Kerimov, 1973,s.72).

1963 yılının sonunda Türkiye'ye davet edilen Tağızade, 27-30 Kasım 1963 tarihlerinde Ankara'da Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası ile Çaykovski'nin 4. Senfonisi ile "Romeo ve Juliet" uvertür-fantezisini, Borodin'in "Prens İgor" operasından bazı bölümler ile Venyavski'nin keman konçertosunu yönetir. Bu eserlerle birlikte, Saygun'un 3. senfonisini ve piyano konçertosunu ilk kez Türkiye'de seslendirir. Piyanist Mimat Fenmen'in solist olarak katıldığı konser başarılı geçer.

Saygun, basına yeni tanıştığı Tağızade ve onun sanatı ile ilgili görüşlerini belirtir: "Niyazi, ülkemize gelen ilk Sovyet orkestra şefidir. Olağanüstü bir yeteneğe ve derin bir sanat anlayışına sahiptir. Bunun böyle olduğunu ben, Sovyetler Birliği'ndeki turnem esnasında onun konserlerinde benim eserlerimi canla başla yönettiği bir sırada tanık oldum. Benim bestelerimi gereğince çaldığı ve onları üstün bir ustalikle yorumladığı için Niyazi'ye minnettarlığımı bildirmek isterim" demiştir. (Kerimov,1973, s.74)

Yıllar geçtikçe Tağızade ve Saygun arasındaki güven ve dostluk artar. Nitekim, Saygun yeni yazdığı "Köroğlu" operası ile ilgili olarak tam desteği yine ondan alır. Besteci 10 Haziran 1973 tarihinde Cumhuriyet gazetesine verdiği demeçte konuyla ilgili şunları söyler: "Ben söyleyeceğimi notalara döküp söylemiş bulunuyorum. Bundan sonrası çok sevdiğim dostum büyük sanatçı Niyazi Tağızade ile diğer arkadaşlarıma ait. Şurasını söylemek isterim ki, Niyazi Tağızade eserimi benden daha iyi anlamış, hatta benim düşünemediklerimi bile o en iyi şekilde dile getirmiştir. .... Bu operayı yazarken hep Niyazi'yi düşündüm. Bunu en iyi şekilde yalnızca onun seslendirebileceğini hayal ettim. Ve bugün bunun hakikat olmasının haklı sevinci içindeyim."

"Köroğlu" operasını sahneye koymak kolay olmamıştır. Rejisör Aydın Gün, Zeynep Oral ile bir söyleşisinde karşılaşılan güçlükleri ve Tağızade'nin rolünü şöyle özetler:

“...Koroğlu partiyonu şimdiye kadar gördüğümüz en zor partiyondur. Bütün arkadaşlarım iki-üç aydır bu güçlüğü yenip başarıya ulaşmak için olağanüstü bir çalışma yapıyor. Eserin Niyazi Tağızade gibi gerçekten usta bir şefin eline düşmesi büyük bir destek ve şans oldu bizim için” (Milliyet Sanat Dergisi, 15 Haziran 1973, sayı:37)

Tağızade'nin Koroğlu Operası Hakkındaki Görüşleri Ve Saygun'un Teşekkürü

Tağızade aylarca süren bu çalışma temposundan şikâyet etmemiş aksine Saygun'un “Koroğlu” operasına verdiği desteği: “Zevkli bir çalışma temposu içinde, zevkli bir müzik yarattığımıza inanıyorum. ...” sözleriyle özetlemiştir.

Koroğlu, Azerbaycan ile Türkiye'nin ortak kahramanı ve kültürüdür. Bu nedenle Tağızade eser için özel çaba harcamıştır. Konuşmasının devamında bunun nedenini şu sözlerle açıklar:

“... Koroğlu'nun atmosferi bana çok yakın olduğu için bu operaya ayrı bir hisle sarıldım. Amcam da 1937 yılında Azerbaycan'da bir Koroğlu operası bestelemiştir. Bu yıl 1000'inci temsili yapılacaktır bu operanın.” Konuşmasını “Koroğlu” operasını çok yakın ve pek sevdiği dostu Saygun'un yazmış bulunmasından mutluluk duyduğunu belirterek sürdüren Tağızade, onun eserindeki başarısını şu sözlerle vurgular: “Saygun bu operasını öylesine bir Türkiye ikliminde yazmıştır ki, operanın tümü burcu burcu Anadolu kokmaktadır. Samimi olarak söylüyorum Avrupa'nın pek çok ülkesinde Türklerdeki kadar iyi kompozitörler yoktur. Türklerin sanat alanında elde edecekleri bir zafer beni de memleketimin insanlarını da bahtiyar kılar. Koroğlu operasının sanat dünyasında bir Türk zaferi şeklinde tecelli edeceğine inancım tamdır. Büyük profesyoneller zirvesinde bir eser olan Koroğlu sanat dünyasında Türk'ün en güçlü bir örneği olacaktır.” (Cumhuriyet Gazetesi, 16 Haziran 1973).

23 Haziran 1973 tarihinde ilk kez açık havada sahnelenen opera dışarıdan gelen bütün gürültüye rağmen halk arasında beğenilir ve büyük coşku yaratır. Birçok gazete gibi Milliyet Sanat Dergisi de: “Üç saat sürmesine ve yerlerin çok rahatsız olmasına rağmen opera ilgi çekiciydi. Azerbaycanlı Niyazi Tağızade şefliğindeki orkestra Adnan Saygun'un müziğini o kadar iyi çaldı ki halk dakikalarca ayakta alkışladı!” (Erduran, Milliyet Sanat Dergisi, Temmuz 1973, sayı:71) tespitini yapar.

“Koroğlu” operası temsilinden sonra (sağdan sola) Adnan Saygun, Aydın Gün, Niyazi Tağızade ve eseri icra eden sanatçılar izleyicileri selamlarken (Fot:4-“Niyazi Müzesi”, Bakı, Azerbaycan)

Saygun 25 Haziran 1973 tarihinde Tağızade'ye yazdığı mektupta eserine olan bu yardıma şu satırlarla teşekkür eder:

1 Milliyet Magazin Dergisi, Sayı:71, Temmuz 1973

“Sevgili Kardeşim Niyazi,

Köroğlu'nun son temsili bugün olacak. Bu yazımın üstün bir şekilde, her türlü kötü şarta rağmen üstün bir şekilde gerçekleşmesi hususunda senin göstermiş olduğun, hatta sıhhatini dahi düşünmeyerek sarf etmiş olduğun, gayret ve hizmeti büyük bir heyecanla ve minnetle düşünüyorum. Naçiz eserime karşı göstermiş olduğun yakın ilgi ve eserimi yorumunda göstermiş olduğun derin sanatkârane vukufu hayatım boyunca unutmayacağım ve daima gözyaşlarıyla hatırlayacağım. Senin engin sanatkâr ruhun önünde hürmetle eğilir ve sonsuz şükran ve minnetlerimi en içten sevgilerimle tekrarlarım. Aziz kardeşim Efendim.”

İmza A. Adnan Saygun (Azerbaycan Tarih Müzesi, 2002, s.75

“Köroğlu” operası ikinci kez 1977 yılında Atatürk Kültür Merkezi'nin açılışında sahnelenmek istenir. Bu amaçla şef olarak Tağızade tekrar davet edilir ve provalar başlar. Eseri yine Aydın Gün sahneye koyacaktır. Çalışmalar oldukça rahatsızlık veren havasız küçük odalarda yapılır. Büyük salon bu çalışmalarda kullanılmaz. Tağızade, biraz çalışıp biraz ara vererek provaları sürdürür. Bir süre sonra sahne provaları da başlar. Dekorlar, kostümler hazırlanır. Fakat ilk çalışmanın üzerinden aylar geçmesine karşın bir cevap gelmez. Bekleyiş sürer. Kültür Bakanlığı'ndan nihayet ses gelir ve yangın hortumu daha yerine konulmadığı gerekçe gösterilerek reddedilir. Saygun'un dediğine göre: “... *Ve her şey kaldı: ayların emeği, kostümler, dekorlar uçtu gitti. Niyazi de dört aylık titiz ve yorucu çalışmalarından sonra gözlerinde acı bir hüznle Bakü'ye uçtu... Ondan sonra bir daha çok sevdiği Türkiye'ye gelmedi ve bir süre sonra ölüm haberini aldık*”(Aracı, 2007, s.214).

Sonuç

Saygun'un “Köroğlu” eseri, Türkiye'de az sayıdaki milli epik operalardan bir tanesi olduğu halde, 1973 yılından sonra 1977 yılında sahnelenmesi istenmişse de bu girişim gerçekleştirilememiştir. Müzik araştırmacıları milli operalar kapsamında eserin adı ve bestecisini ansalar da eser bugüne kadar tekrar sahnelenememiştir.

İtalya'nın Floransa şehrinde doğan opera sanatının Avusturya-Prusya-Almanya, Fransa'dan başlayarak Rusya ve diğer ülkelerde icrasında milli müzik, sanat ve folklor temalarının yansıtılması ve tanıtılması amaçlanmıştır. Türkiye'de epik opera türünde yazılan ve en başarılı örneklerden biri olarak kabul edilen “Köroğlu” operasına sırtını dönmek ve bugüne kadar tekrar sahnelememek Türk operasının sorunlarına ilişkin gösterilebilecek örneklerden biridir.

Türk kültürü ve müziğinin özgün bir parçası olan Köroğlu operasına ülkemizin sahip çıkması gerekir. “Köroğlu” operası milli folklorun ve müziğin tanıtımı açısından kıymetlidir ve Türkiye'de her sezon operalarda sahnelenmesi gereken temel bir eser olmalıdır.

Saygun'un izniyle ünlü orkestra şefinin “Köroğlu” operasını yönetmekle kalmayıp, son halini almasında rol oynaması eşine ender rastlanabilecek bir örnektir. Saygun'un Tağızade'ye bu izni vermesi tam anlamıyla bir güven ve takdir ifadesidir.

Bunun yanında, Tağızade'nin Türk kültürel değerlerini benimsemiş bir Azerbaycan Türk'ü olduğu göz ardı edilmemelidir. Bu durum Saygun'un kendi eserine Tağızade tarafından müdahale edilmesini kabullenmesini kolaylaştırmıştır. Tağızade'nin İstanbul'a geldiğinde eser ile ilgili olarak Panayot Abacı'ya söylediği yergi dolu sözler yerini daha sonra Saygun ile gerçekleşen güzel ve başarılı bir işbirliğinden duyulan memnuniyete bırakmıştır. Saygun, eserine yapılan müdahalelere başlangıçta itiraz etmişse de daha sonra bu değişiklikleri muhtemelen Tağızade'nin üstün yeteneklerine duyduğu saygıdan ötürü kabul etmiştir. Bu, kayda değer bir husustur. Bestecinin “Moskva Radyokomite”ye verdiği röportajda değindiği gibi Tağızade, Saygun'un unuttuğu detayları bile bulmuş ve üzerinde

çalışmıştır. Tağızade'nin düzeltmeleri provalarda da devam etmiştir. O sıralarda provaların fotoğrafını çeken Ozan Sağdaç'ın sözleri eserin altı saatten üç buçuk saate indirilmesi ve soprano ve koro için yazılan bazı bölümlerin Tağızade tarafından çıkartıldığı yönündedir. Bu bilgiler Tağızade'nin esere müdahalesinin kapsamlı olduğuna delalet etmektedir.

Sağdaç'ın da belirttiği gibi Saygun bu değişikliklere büyük tepki göstermemiştir. Çünkü Tağızade'nin sanatına derin saygısı vardır. Bestecinin o günlerin gazetelerine verdiği demeçler Maestro'nun eserini kendisinden daha iyi anladığını ve hatta düşünemediklerini bile en iyi şekilde dile getirdiği yönündedir.

Operanın rejisörü Aydın Gün de, eserin partiyonunda yaşadıkları güçlükleri Tağızade ile aştıklarını belirtmiş, eserin ünlü şefin eline düşmesini büyük bir şans olarak nitelemiştir. Bu sözler Türkiye'de Tağızade çapında bir şefin eksikliğine de bir gönderme olmuştur.

Saygun'un 25 Haziran 1973 tarihinde yazdığı bir mektup eserini redakte eden Tağızade'ye katkılarından dolayı teşekkür ederken gösterdiği tevazu ve iltifatların nezaketen edilmiş sözlerin ötesinde gerçek anlamda takdir ve şükran duygularının ifadesi olduğu görülmektedir.

Bir daha vurgulamak gerekir ki, Saygun'un "Koroğlu" operasının n Türk opera eserleri arasında özel bir yeri vardır. Türk-Azerbaycan kültürel işbirliğinin güzel bir sonucu olan bu eser öncelikle Türkiye ve sonra Azerbaycan ve nihayetinde Türk dünyası kültür ve müzik çevrelerinde hak ettiği yeri almalıdır. Neredeyse gündemden tamamen düşmüş görünen eserin her iki ülke operalarının repertuarlarına girmesi ve müzik tarihi derslerinde ele alınması önemlidir.

Bu bağlamda 2019 yılında tamamlanacak Atatürk Kültür Merkezi'nin (AKM) açılışı vesilesiyle Türk ve Azeri sanatçıların bu eseri Saygun ve Tağızade anısına sahnelemeleri bu yönde iyi bir başlangıç olabilir.

Kaynaklar

Aracı, E. (2007). Ahmed Adnan Saygun Doğu- Batı Arası Müzik Köprüsü, İstanbul: YKY. Azerbaycan Milli Elimler Akademisi, Azerbaycan Tarih Müzesi, (2002), Maestro Niyazi Kataloq, Mektup N0:201-25, Bakı: Elm.

Cumhuriyet Gazetesi, (16 Haziran 1973).

Erduran, L. (Temmuz 1973). Milliyet Magazin Dergisi, Sayı:71.

Hacıbeyova, H. Hüseyinov, A. (1987) Maestro Niyazi, Hatıralar, Makaleler, Mektuplar, Bakı: Işıq neşriyatı .

Karadavut, Z. (2002). Koroğlu'nun Ortaya Çıkışı, Bişkek: Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi yayınları:10 İlmi Eserler Dizisi:2.

Kerimov, S. (1973). Olağanüstü Yetenekli Büyük Sanatçı, İstanbul: Sinan Yayınları.

Oral, Z. (15 Haziran 1973). Milliyet Sanat Dergisi, Sayı:37.

Yedik, S. (2012). "Anılardaki Adnan Saygun", İstanbul: Pan Yayıncılık.

[https://www.google.az/search?q=Niyazi&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEw-jp1tLs7eXUAhXGxRQKHd5XBogQ_AUIBigB&biw=1366&bih=672&dpr=1#tbm=isch&q=Niyazi+ve+Adnan+Saygun&imgsrc=qcYTobAm1LPf8M:\)](https://www.google.az/search?q=Niyazi&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEw-jp1tLs7eXUAhXGxRQKHd5XBogQ_AUIBigB&biw=1366&bih=672&dpr=1#tbm=isch&q=Niyazi+ve+Adnan+Saygun&imgsrc=qcYTobAm1LPf8M:))

<http://www.aydinlikgazete.com/adnan-saygunun-koroglu-operasinin-ilk-seslendirilis-oykusu-ve-maestro-niyazi-tagizade-tamami-makale,8472.html> adresinden erişildi. (E.T:19.09.2016).

Asilyazıcı H, (04.02.2012), “Adnan Saygun’un Köroğlu Operasının İlk Seslendiriliş Öyküsü ve Maestro Niyazi Tağızade”, Aydınlik Gazetesi